

Пред сам крај прошле године Народна скупштина РС чврсто је одлучила да одржи референдум поводом одлуке о продужењу мандата међународним судијама и тужиоцима у Суду и Тужилаштву БиХ коју је који месец пре наметнуо високи представник у БиХ Валентин Инцко. И док власти РС тврде да ће спровести референдум, Инцко је прилично уверен да референдума о његовој последњој одлуци у РС неће бити, односно да «има план како ће реаговати на евентуални референдум у РС» [\[1\]](#). Сам премијер РС, такође, уверава да има план. «Ово што ми радимо јесте план, који подразумева да људи у РС, у ситуацији када је у Европи неспорно право грађана да се на референдуму изјашњавају о статусним и другим питањима, треба да имају такво право и овде», каже Додик [\[2\]](#).

Повод за референдум

Узакључцима Народне скупштине РС од 28. децембра прошле године [\[3\]](#), који, заправо, представљају закључке Владе РС [\[4\]](#)

, јасно се наводи да би се «путем референдума грађанима РС омогућило да изнесу своје мишљење о томе да ли треба прихватати одлуке високог представника о прекорачењу мандата који по Анексу Х зависи и од РС као стране потписнице тог и свих других анекса Дејтонског споразума». При томе, Влада и Народна скупштина РС под «прекорачењем мандата» подразумевају све одлуке и законе које високи представник доноси, односно намеће не уважавајући и ставова РС. С тим у вези, у закључцима се посебно истиче «неуставна» позиција Суда и Тужилаштва БиХ.

С друге стране, Инцко, као и сви његови претходници, свој напад темељи на тумачењу Анекса Х као сасвим легитимног полазишта за доношење одлука по сопственој процени. «Високи представник је, у складу са Анексом Х Дејтонског мировног споразума, коначни ауторитет за тумачење цивилних аспеката овог споразума, што такође налаже да високи представник 'помаже при решавању потешкоћа које се појаве у вези са цивилном имплементацијом, када то оцени потребним'», наводи Инцко [\[5\]](#), чиме, практично, и сам признаје да нигде у Анексу Х не стоји да «помагање при решавању тешкоћа», не значи и доношење одлука и наметање закона «када то оцени потребним». Но, то није ништа ново: на комадић Анекса Х који Инцко цитира и његови претходници су се, уз благослов Вашингтона и Брисела, најчешће позивали као на «легитимну» основу за своју «законодавну» активност или за «демократске» акције какве су биле смењивање демократски изабраних представника у БиХ. Но, тако се међународни протекторат у

Хоће ли бити референдума у РС?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 04 јануар 2010 16:24

БиХ извргао у својеврсну страну демократуру. Важи и обрнуто.

Невоља са последњим Инцковим одлукама је у томе што се оне директно тичу Суда и Тужилаштва БиХ као институција које, заправо, представљају међународни пројекат: основани су у склопу стратегије затварања Хашког трибунала и преношења предмета на правосуђа земаља бивше Југославије. Као наследници Трибунала у Сарајеву, Суд и Тужилаштво БиХ до данас су се у очима већине Срба учврстили као “мали Хаг” у коме се суди махом Србима, док је процесирање злочина над Србима у правосуђу БиХ, у односу на укупан број предмета, на нивоу статистичке грешке. Још ако се зна да су обе бх. институције смештене у редизајнирану зграду ратног затвора под контролом Изетбеговићевих власти у Сарајеву, онда није тешко закључити колико Срби верују правосуђу БиХ. Наравно, српска невера у рад тих правосудних институција није, нити може бити једино мерило (не)успеха у процесирању ратних злочина почињених у БиХ.

Двојако исказан однос бх. тужилаца и судија према тим злочинима је кључни разлог за сумњу у непристрасност правосуђа БиХ. С једне стране, пуко “преписивање” хашких оптужница за злочине над несрбима, а са друге, споре истраге за злочине над Србима, па и Хрватима – у којима се ама баш никада није долазило до “командне одговорности” – пресудно су утицале на низак степен поверења Срба и Хрвата у правосуђе БиХ. Када се томе дода да Суд и Тужилаштво БиХ поступају по Кривичном закону који је 2003. године наметнуо високи представник Педи Ешдаун, а да “мање осетљиве” предмете ратних злочина процесирају Окружни судови и тужилаштва у РС, односно Кантонални судови и тужилаштва у ФБиХ, али не по том закону, већ по кривичном закону СФРЈ – онда није тешко замислити у каквом се нескладу налазе правосудне институције у БиХ.

И, наравно, не треба заборавити ни одељења Суда и Тужилаштва БиХ за организовани криминал, у којима Инцко није продужио мандат међународним судијама и тужиоцима; истина, покушао је да им обезбеди статус саветника, али када је схватио да је то противзаконито, а да сам нема снаге да, зарад њих, мења закон – одлуку је препустио правосудним властима, које, узгред речено, још немају решење. Страни тужиоци се, ионако, нису прославили, мада су слављени као једини који имају петљу да туже “недодирљиве” политичаре и високе јавне функционере. Али, сви такви њихови процеси завршени су фијаском: ослобађајућим пресудама или пресудама које су мизерне у односу на спектакуларне “доказе” које су “имали”. Циници би могли комотно да закључе да је Милорад Додик могао имати више среће да су истрагу против њега, због сумње да је проневерио милионе евра, завршили страни тужиоци: ем воле да се нагоде, ем располажу са тако јаким доказима да “недодирљиви” завршавају, у најбољем случају, са условним или новчаним казнама.

Хоће ли бити референдума у РС?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 04 јануар 2010 16:24

И сад, кад све то имамо у виду, било би сасвим логично да, не само у РС, већ и још понегде у БиХ буде расписан референдум не само о останку страних судија, него и о статусу комплетног правосуђа у БиХ. Рецимо, са питањем: да ли верујете у правосуђе у БиХ ? А како би већински одговор био негативан – ако је судити према грађанској перцепцији корупције у правосуђу – стекао би се легитимитет да се изнова реформишу правосудне институције које су странци претходно тако “добро” реформисали да процесирају углавном злочине над Бошњацима, а високе функционере и службенике у целој БиХ помпезно оптужују за криминал, да би их потом у тишини ослобађали свих сумњи.

Но, такав референдум је немогућ, упозорава Инцко, подсећајући да су баш овакви Суд и Тужилаштво БиХ – какви су сада – део једног ширег међународног пројекта у који се, је ли, не сме ни такнути. “Закључци НСПС који негирају законски оквир правосудних институција БиХ, укључујући питање сарадње са Међународним кривичним трибуналом у Хагу (МКТЈ), представљају директан напад на сами концепт владавине права. У том контексту поставља се питање зашто органи РС осећају потребу да одрже референдум о томе да ли требају поштовати владавину права, укључујући сарадњу са МКТЈ. Сарадња са Хашким трибуналом је обавеза свих земаља, нарочито земаља потписница Дејтонског споразума”, наводи Инцко, када закључује да би такав референдум био “антидејтонски”. А сличан закључак изводили су и амерички и шпански амбасадор, што упућује да би референдум “против” странаца у правосуђу БиХ био веома ризичан по српско политичко вођство у Бањалуци.

Зато таквог референдума неће ни бити, али ће некакав референдум, ипак, бити одржан, ако се српске политичке вође буду придржавале својих начела. А тај други референдум Инцко неће моћи забранити, нити санкционисати његове организаторе, сем уколико и у питању уобличеном тако да не буду поменуте његове последње одлуке, а да се на неки начин подразумевају – Инцко не “препозна” некакво, је ли, “антидејтонско деловање”, наравно уз сугестију неког страног дипломате.

Шта (не) доноси референдум ?

Како ће се, у таквој ситуацији, српски политичари договорити о спровођењу референдума и о референдумском питању – није лако одговорити. Јер, изборна је година, па ће се, је ли, тражити згодна прилика да и владајуће и опозиционе политичке партије профитирају у новој референдумској причи. И једни и други ће најпре морати да сачекају три-четири месеца да прилагоде стари закон о референдуму из 1993. године данашњем законодавству.

Хоће ли бити референдума у РС?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 04 јануар 2010 16:24

То значи да ће нови закон, сем у Народној скупштини РС, морати да прође и у Већу народа РС, где ће бошњачки делегати, како рачунају Срби, гледати да на сваки начин оборе нови законски предлог. По Уставу РС, о спорним члановима затим ће покушати да се усагласи Заједничка комисија НС РС и Већа народа, а, уколико то не успе, последњу реч даје Уставни суд РС, односно Веће за заштиту националних интереса при овом суду. Тешко је веровати да би Уставни суд РС могао да оспори “модификовани” закон о референдуму, али није искључено да би тај суд могао да ограничи обим питања о којима би се грађани непосредно изјашњавали. Тек када суд потврди закон о референдуму, Народна скупштина РС ће донети одлуку о томе шта ће конкретно питати грађане. Онда ће, наравно у случају одбацивања у Већу народа, одлука опет бити пребачена на Уставни суд и тек потом би референдум могао да буде расписан. Власти РС цене да је “нормативне припреме за спровођење референдума могуће завршити за највише четири месеца” [\[6\]](#) .

Извесно је да се грађани на референдуму неће питати о томе да ли треба укинути неке одлуке високог представника у БиХ, односно да ли такве одлуке треба спроводити или не. “Може се очекивати питање грађанима : ‘Да ли сте за дејтонску БиХ и дејтонски положај РС и против наметања одлука високог представника ?’ То питање је потпуно легитимно, дозвољено и фер”, поручује Додик [\[7\]](#) .

Другим речима, и Додик и сви остали српски политичари, знају да на таквом референдуму у РС не могу оборити законе и одлуке које су донели/наметнули високи представници, али рачунају да би референдумска подршка грађана ојачала легитимитет преговарача из РС на сваком будућем састанку са Бошњацима, Хрватима и странцима на којем се буде разговарало о уставним променама, односно о позицији РС. Референдумско «да» противљењу наметању закона и одлука високог представника посебно би ојачало раније захтеве за укидање одлука и/или измену неких од наметнутих закона, али је питање какве ће промене бити могуће извести без договора са хрватским и бошњачким политичарима. Просто зато што је реч о већини закона који су раније, истина под притиском, усвојени у Парламентарној скупштини БиХ и сада се само у парламентарној процедури могу и мењати.

Председник РС Рајко Кузмановић наводи да је «оправдано и правно могуће да надлежни органи БиХ и њених ентитета размотре судбину појединих закона и других аката које је наметнуо високи представник», али – «након окончања мандата ОХР-а». «Требаће сагледати уставност и законитост таквих аката ОХР-а и, зависно од тога, у прописаној процедури, могуће је укидање одлука, и то правним актима исте снаге које би усвојиле надлежне институције. Верујемо да неће бити потребно испитивати и

Хоће ли бити референдума у РС?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 04 јануар 2010 16:24

евентуално дерогирати све одлуке, поготово оне које су у пракси показале ефикасност и оне које су легално пренесене на институције БиХ», поручио је Кузмановић [8] .

Питање је, дакле, колико ће представници РС успети да врате/задрже надлежности РС убудуће и са претпостављеним позитивним резултатом референдума на питање које помиње Додик. Тек би одговор на то питање могао да покаже колико је референдум био успешан. Успешно спроведен референдум могао би, такође, још снажније да легитимише настојање Срба да измере свој утицај у БиХ и када је реч о питању приступања НАТО алијанси. Предлог опозиционог СДС-а да се грађани РС изјасне да ли су за приступање том војном савезу, уколико то не учини Србија – могао би да буде снажан политички адут не само у РС, већ и у Србији. Под условом да власти у Бањалуци пристану да распишу такав референдум, а да власти у Београду буду спремне макар да отворе широку дебату о том – заједничком проблему. И да, рецимо, кад већ имају идеју о «аустријском моделу» приближавања НАТО-у – како објашњава српски министар одбране [9] – ни РС у оквиру БиХ не гурају ближе НАТО-у пре неголи се сами приближе.

[1] Изјава Валентина Инцка бањалучкој АТВ, Срна, 30.12.2009.

[2] Интервју Милорада Додика бањалучком «Новом репортеру», 30.12. 2009.

[3] Срна, 28.12.2009.

[4] <http://www.vladars.net/>

[5] http://www.ohr.int/ohr-dept/presso/pressr/default.asp?content_id=44360

[6] http://www.fokus.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=1167:april-vraa-demokratiju&catid=18:dan-i-no&Itemid=153

Хоће ли бити референдума у РС?

Пише: Слободан Дурмановић
понедељак, 04 јануар 2010 16:24

[7] Интервју Милорада Додика бањалучком «Новом репортеру», 30.12.2009.

[8] Интервју Рајка Кузмановића агенцији Срна, 3.1.2010.

[9] <http://www.emportal.rs/vesti/srbija/109139.html>